

2. Шклярська І. Реформа української системи пенсійного забезпечення на тлі пенсійних реформ інших країн / І. Шклярська // Вісник Пенсійного фонду України. – 2008. – № 8. – С. 10–11.

3. Білоусов В. Огляд зарубіжного досвіду в сфері реформування системи пенсійного забезпечення. Перспективи для України / В. Білоусов // Україна: аспекти праці. – 2007. – № 3. – С. 39–45.

4. Павленко Ю. Світовий досвід функціонування систем соціального страхування. Уроки для України / Ю. Павленко // Україна: аспекти праці. – 2008. – № 6. – С. 34–41.

5. Папієв М. Міжнародний досвід реформування пенсійного забезпечення / М. Папієв // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 1. – С. 3–11.

Шашкевич О. Л.

К. е. н., доцент кафедри фінансів

НАУКОВА ПАРАДИГМА ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Громадянське суспільство – суспільство громадян з високим рівнем економічних, соціальних, політичних, культурних і моральних властивостей, яке утворює розвинені правові відносини з державою; суспільство рівноправних громадян, яке не залежить від держави, але взаємодіє з нею заради спільного блага [1]. Державний фінансовий контроль безперечно є однією з найважливіших функцій публічних фінансів в умовах громадянського суспільства.

Держава в особі уповноважених Конституцією та законами органів державної влади та управління повинна забезпечувати об'єктивний, неупереджений розподіл вартості створеного у суспільстві продукту для збалансованого соціально-економічного розвитку. За ринкових умов господарювання державний фінансовий контроль не лише не втрачає актуальності, але й перетворюється на вагомий інструмент регулювання соціально-економічних процесів у суспільстві.

З більшості визначень фінансового контролю, що наводяться у наукових джерелах слідує, що у них йде мова саме про державний фінансовий контроль. Такий висновок можна зробити аналізуючи коло суб'єктів контролю, вживання термінів «державні органи», «громадські органи» та спрямованості їх контрольних дій саме на

формування, розподіл і використання державних фінансових ресурсів, управління державним та комунальним майном.

Окремі науковці прямо вказують на те, що фінансовий контроль є державним. Так, М. П. Кучерявенко поняття «фінансовий контроль» розуміє як спеціальний державний контроль, діяльність фінансових органів та їх посадових осіб по забезпеченню законності, фінансової дисципліни і раціональності при мобілізації, розподілі і використанні централізованих і децентралізованих грошових фондів та пов'язаних з ними матеріальних ресурсів [2, с. 53]. Зі змісту такого визначення зрозуміло, що професор до контролюючих суб'єктів відносить лише фінансові органи. Але ж відомо, що певні повноваження по здійсненню фінансового контролю має Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, інші державні органи, які не можна віднести до категорії «фінансові органи». Про державний фінансовий контроль пише і В. М. Родіонова, відзначаючи, що це заснована на нормах фінансового права система органів і підприємств по перевірці законності і доцільності дій у сфері утворення, розподілу і використання грошових фондів держави, одна із форм державного контролю, що сприяє забезпеченню законності, охороні державної власності, цільовому, ефективному і економному використанню державних коштів, яка допомагає виявити порушення встановленої державою фінансової дисципліни.

Звертаючись до категорії «публічність», академік А. К. Воронова у визначенні фінансового контролю (регламентована правовими нормами діяльність державних і муніципальних та інших публічних органів з перевірки своєчасності і точності планування, обґрунтованості й повноти надходження коштів у відповідні фонди, правильності та ефективності їх використання) вживає термін «інші публічні органи», тобто вказує на його публічний характер, але не уточнює, які саме органи є публічними і відносяться до суб'єктів фінансового контролю [3, с. 82].

Існує різне трактування поняття «фінансовий контроль», зокрема як комплексної категорії, в якій поєднуються два його види: державний і недержавний; виділення окремо державного фінансового контролю, формування нової категорії «публічний фінансо-

вий контроль». Існування багатьох визначень фінансового контролю можна пояснити загальною методологічною основою визначення понять, що застосовуються в будь-якій сфері знань. Вважаємо за необхідне окремо виділяти такі поняття, як «фінансовий контроль», яке має бути комплексним, «публічний фінансовий контроль», що охоплюватиме як державний фінансовий контроль, так і контроль, що здійснюється органами місцевого самоврядування, іншими суб'єктами щодо публічних фінансів, та «державний фінансовий контроль».

Фінансовий контроль – це діяльність державних органів і недержавних організацій, самих господарюючих суб'єктів чи їх структурних підрозділів, фізичних осіб, наділених відповідними повноваженнями чи правами, що спрямована на забезпечення законності, фінансової дисципліни, раціональності і ефективності в ході мобілізації, розподілу і використання фінансових ресурсів.

У свою чергу, публічний фінансовий контроль – це регламентована правовими нормами діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, інших публічних суб'єктів і недержавних організацій, господарюючих суб'єктів чи їх структурних підрозділів, фізичних осіб, наділених відповідними повноваженнями, що спрямована на забезпечення законності, обґрунтованості під час формування публічних фондів грошових коштів, повноти надходження коштів у фонди, законності й ефективності їх використання, а також законності, ефективності управління державним та комунальним майном.

Правильному розумінню державного фінансового контролю сприятиме виділення суб'єктів, предмета і об'єктів контролю.

Суб'єкти фінансового контролю – це державні органи, установи та організації, їх структурні підрозділи, органи місцевого самоврядування, а також окремі особи, які відповідно до чинного законодавства наділені контрольними функціями щодо: формування публічних фондів коштів, їх розподілу та використання; управління державним чи комунальним майном.

Враховуючи викладене вище, вважаємо, що суб'єкти фінансового контролю поділяються на суб'єктів, що здійснюють фінансовий контроль та контролюючих суб'єктів. До суб'єктів, що здійс-

нують фінансовий контроль, відносяться Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Верховна Рада Автономної Республіки Крим та інші державні органи, органи місцевого самоврядування, які поряд з виконанням інших функцій наділені контрольними повноваженнями. Для цих суб'єктів контрольна функція у фінансовій сфері є другорядною.

До контролюючих суб'єктів відносяться: Рахункова палата, органи державної податкової служби України, Національний банк України, Державна митна служба України, Державне казначейство України, Державна контрольно-ревізійна служба України, Аудиторська палата України, Державний комітет фінансового моніторингу, інші державні органи, недержавні організації, незалежні аудитори, також відповідні служби підприємств, установ, організацій, основною функцією яких є здійснення фінансового контролю.

Підконтрольний об'єкт (це суб'єкт господарювання, на діяльність якого спрямовано контрольні дії), об'єкт контролю (це господарські операції підконтрольного об'єкта, на які згідно з чинним законодавством спрямовуються контрольні дії органів державного фінансового контролю), предмет контролю (це відносини між державою і підконтрольним об'єктом з приводу дотримання (недотримання) ним стандартів (норм, правил) у здійсненні конкретних господарських операцій, на які спрямовуються контрольні дії) [4, с. 24].

Література:

1. Сайт «Громадянське суспільство і влада». Режим доступу: http://civic.kmu.gov.ua/civic/control/uk/publish/article?art_id=85581&cat_id=82472.
2. Воронова Л. К., Кучерявенко М. П. Финансовое право: Учеб. пособие для студентов юрид. вузов и ф-тов. – Харьков: Легас, 2003.
3. Воронова Л. К. Фінансове право України: Підручник. – К.: Прецедент; Моя книга, 2006.
4. Германчук П. К., Стефанюк І. Б., Рубан Н. І., Александров В. Т., Назарчук О. І. Державний фінансовий контроль: ревізія і аудит. – К.: НВП «АВТ», 2004.